

STORTINGET

Innst. 446 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
frå næringskomiteen

Dokument 8:164 S (2023–2024)

Innstilling frå næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Sivert Bjørnstad, Erlend Wiborg og Christian Tybring-Gjedde om å ivareta nasjonal sikkerhet på den norske handelsflåten

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet vert følgjande forslag fremja:

- Stortinget ber regjeringen stanse muligheten til å gi dispensasjon fra nasjonalitetskravet for kapteiner på skip i NIS-registeret fra land som utgjør en sikkerhetsrisiko for Norge.
- Stortinget ber regjeringen gjennomgå alle tillatelser og ordninger for personer fra land som utgjør en sikkerhetsrisiko for Norge, i alle sektorer, med mål om å tette sårbarheter.»

Ein viser til dokumentet for ei nærare utgreiing om forslaga.

Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sverre Myrli, Runar Sjøstad, Rune Støstad og Solveig Vitanza, frå Høgre, Olve Grotle, Linda, Hofstad Helleland og Lene Westgaard-Halle, frå Senterpartiet, Hans Gunnar Holand, Jenny Klinge og Per Olav Tyldum, frå Framstegspartiet, Sivert

Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, frå Sosialistisk Venstreparti, fung. leiar Torgeir Knag Fylkesnes, frå Raudt, Geir Jørgensen, frå Venstre, Alfred Jens Bjørlo, og frå Miljøpartiet Dei Grøne, Sigrid Zurbuchen Heiberg, viser til Dokument 8:164 S (2023–2024) om å ivareta nasjonal sikkerhet på den norske handelsflåten. Komiteen viser vidare til fiskeri- og havministerens brev frå 4. juni 2024 med statsråden si vurdering av representantforslaget. Brevet er vedlagt innstillinga. Komiteen viser vidare til at det har kome to høyringsinnspel i samband med saka, frå høvesvis Norges Rederiforbund og Norsk Sjøoffiserforbund. Komiteen merker seg den tryggingpolitiske situasjonen som følgje av Russlands angrepskrig mot Ukraina, og at det har skapt ei rekkje utfordringar og problemstillingar knytt til tryggleik og beredskap. Identifikasjon og tiltak for å redusere sårbarheter, sikre samfunnskritiske funksjonar og Noregs nasjonale interesser er derfor eit viktig omsyn på mange område.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Venstre, viser vidare til at Noreg er ei sjøfartsnasjon med ein handelsflåte på om lag 1 600 skip over 100 bruttotonn som seglar over heile verda, og som er bemannet av sjøfolk frå mange ulike nasjonar. Fleirtalet understrekar at dette løftar ei rekkje dilemma, som samstundes må vert vegne opp mot omsyn til bemanning, konkurransesituasjonen til norsk skipsfart og Noregs rolle som sjøfartsnasjon.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne, viser til at det for å oppretthalde Noregs posisjon som sterk sjø-

fartsnasjon for framtida er viktig å ha regelverk og ordningar som både sikrar at skip føretekker å vera registrerte i NIS, at norske skip får rekruttert høgt kvalifisert mannskap, og at sikkerheita er godt ivareteken både for skipsfarten og Noreg. Fleirtalet er einige i intensjonen i representantforslaget og vil understreke at det er viktig å arbeide med tiltak for å ivareta nasjonal sikkerheit kontinuerleg.

Fleirtalet viser vidare til svaret frå statsråden, der det kjem fram at det er igangsett eit arbeid for å sjå på gjeldande dispensasjonspraksis kva gjeld tilsetting av kapteinar frå land som utgjør ein sikkerhetsrisiko for Noreg. Fleirtalet understrekar at det er fleire ulike omsyn som må verte vegne opp mot kvarandre i denne saka. Det er viktig å tette sårbarheiter og svekke sikkerhetsrisikoen med målretta tiltak, samtidig er det viktig at tiltaka er forholdsmessige og ikkje får utilsikta verknader som ein ikkje er bevisst på. Ei vurdering av reell sikkerhetsrisiko, som statsråden nemner i sitt svar, er viktig for å kunne velje hensiktsmessige tiltak.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne påpeker at den norske handelsflåten både spiller en nøkkelrolle for norsk næringsliv, og som en sikkerhetspolitisk ressurs dersom Norge havner i en krigssituasjon. Sett i lys av dagens sikkerhetssituasjon, med Russlands angrepskrig mot Ukraina, mener disse medlemmer det er svært alvorlig at det i stort omfang er gitt dispensasjoner fra nasjonalitetskravet for kapteiner på skip i NIS-registeret fra land som utgjør en sikkerhetsrisiko for Norge. Disse medlemmer påpeker at PST har slått fast at russiske fartøy er blitt brukt, og vil bli brukt, til spionasje i norske havner og fjorder. Disse medlemmer mener derfor det er åpenbare sikkerhetshull i dispensasjonsordningen når norske skip som i praksis fungerer som russiske, gjennom kun å benytte seg av russisk mannskap slik Ståle Ulriksen, forsker og lærer ved Sjøkrigsskolen, uttalte til Aftenposten 28. mai 2024.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en revidering av forskrift om kvalifikasjoner og sertifikater for sjøfolk, med hensyn til nåværende sikkerhetspolitiske omstendigheter.»

Disse medlemmer viser til viktigheten handelsflåten har hatt historisk både utenom og i fredstid. Disse medlemmer mener eventuelle lojalitetskonflikter i handelsflåten mot norsk styringsmakt kan få alvorlige konsekvenser i en eventuell krigssituasjon. Når det i tillegg er en betydelig andel kapteiner og mannskap på den norske handelsflåten fra land som utgjør en

stor sikkerhetsrisiko for Norge, utgjør det en betydelig risiko for norsk sikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stanse muligheten til å gi dispensasjon fra nasjonalitetskravet for kapteiner på skip i NIS-registeret fra land som utgjør en stor sikkerhetsrisiko for Norge.»

Disse medlemmer viser til PSTs nasjonale trusselvurdering 2024, der det slås fast at Russland utgjør den største trusselen for etterretningsaktivitet fra sivile fartøy, samtidig som det slås fast at Kina også kan benytte sivile fartøy til å innhente informasjon om norske forhold. Ved å benytte skip som seiler under norsk flagg, kan russisk mannskap ha tilgang til sensitiv informasjon om norske havner, infrastruktur og maritime operasjoner. Disse medlemmer påpeker at dette ikke er tilgjengelig for skip som seiler under russisk flagg, men vil være tilgjengelig for et skip med norsk flagg og russisk mannskap.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå alle tillatelser og ordninger for personer fra land som utgjør en stor sikkerhetsrisiko for Norge, i alle sektorer, med mål om å tette sårbarheter.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til saki Aftenposten 1. juni 2024, der det er avdekket at det siden 2015 har vært en kraftig økning i antall russiske statsborgere som har skaffet seg farledsbevis, hvilket betyr at skip som skulle hatt en los om bord, slipper å ha det. Disse medlemmer viser videre til uttalelser fra Norsk Losforbund som er kritiske til utbredelsen av farledsbevis til russiske statsborgere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener dagens praksis med utstedelse av farledsbevis ikke hensyntar sikkerhet i tilstrekkelig grad og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stanse utstedelser av farledsbevis til statsborgere av land som utgjør en stor sikkerhetsrisiko for Norge.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til høringsinnspill til saken fra Rederiforbundet, og anerkjenner utfordringene knyttet til frafall av kapteiner i en tid med mangel på norske sjøfolk. Disse medlemmer mener derfor re-

kruttering av norske sjøfolk er viktig både for næringen og fra et sikkerhetspolitisk perspektiv. Disse medlemmer viser videre til Dokument 8:110 S (2023–2024) om å styrke nettolønnsordningen for sjøfolk, der Fremskrittspartiet blant annet fremmet forslag om å fjerne taket på alle segmenter i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk i forbindelse med statsbudsjettet for 2025. Disse medlemmer mener nylige avdekkinger av sikkerhetsrisikoer knyttet til russiske kapteiner og mannskap i norske havner, gjør det ytterligere kritikkverdig at regjeringen Støre har svekket tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk.

Forslag frå mindretal

Forslag frå Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjøre en revidering av forskrift om kvalifikasjoner og sertifikater for sjøfolk, med hensyn til nåværende sikkerhetspolitiske omstendigheter.

Forslag frå Framstegspartiet, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen stanse muligheten til å gi dispensasjon fra nasjonalitetskravet for kapteiner på

skip i NIS-registeret fra land som utgjør en stor sikkerhetsrisiko for Norge.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjennomgå alle tillatelser og ordninger for personer fra land som utgjør en stor sikkerhetsrisiko for Norge, i alle sektorer, med mål om å tette sårbarheter.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen stanse utstedelser av farledsbevis til statsborgere av land som utgjør en stor sikkerhetsrisiko for Norge.

Tilråding frå komiteen

Komiteens tilråding vert fremja av medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Komiteen har elles ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

Dokument 8:164 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Sivert Bjørnstad, Erlend Wiborg og Christian Tybring-Gjedde om å ivareta nasjonal sikkerhet på den norske handelsflåten – vert ikkje vedteke.

Oslo, i næringskomiteen, den 13. juni 2024

Torgeir Knag Fylkesnes

fung. leiar

Olve Grotle

ordførar

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Fiskeri- og havministeren

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/4123-

4. juni 2024

Dokument 8:164 S (2023-2024) - vurdering av representantforslag om å ivareta nasjonal sikkerhet på den norske handelsflåten

Jeg viser til brev av 30. mai 2024 der Stortingets næringskomité ber om Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av Dokument 8:164 S (2023-2024) representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Sivert Bjørnstad, Erlend Wiborg og Christian Tybring-Gjedde om å ivareta nasjonal sikkerhet på den norske handelsflåten.

Den norske handelsflåten består av om lag 1600 skip over 100 bruttotonn i kommersiell skipsfart registrert i norsk ordinært skipsregister (NOR) og norsk internasjonalt skipsregister (NIS). NIS-registeret ble opprettet i 1987 med formål om å tilby konkurransedyktige betingelser for skip i internasjonal skipsfart under norsk flagg. Ved etableringen av registeret ble det samtidig innført en vid adgang til å dispensere fra kravet om norsk kaptein. Det er ingen tilsvarende adgang til dispensere fra kravet om norsk kaptein på skip registrert i NOR. Ved inngåelse av EØS-avtalen i 1994 ble skipsførere i EØS-området likestilt med norske skipsførere.

Sjøfartsdirektoratet utsteder sertifikater til norske sjøfolk og påtegninger av utenlandske sertifikater på norskflaggede skip. Påtegningene baserer seg på bilaterale avtaler mellom sjøfartsadministrasjoner om gjensidig godkjenning av sertifikater. Sjøfartsdirektoratet har opplyst at de siden 1. januar 2021 til i dag har utstedt 12 331 norske sertifikater med førerrett, og 2 756 påtegninger til utenlandske sertifikater med førerrett. Av disse er 312 utstedt til russiske kapteiner. Sjøfartsdirektoratet har videre opplyst at det ikke utstedes påtegninger med førerrettigheter uten at det er gitt dispensasjon fra nasjonalitetskravet. Sjøfartsdirektoratet har ikke oversikt over hvilke av de personer som har fått norske

sertifikater og påtegnede utenlandske sertifikater for å arbeide som skipsfører på NIS-registrerte fartøyer som til enhver tid faktisk benytter dem.

Representantene fremmer for det første forslag om å stanse muligheten til å gi dispensasjon fra nasjonalitetskravet for kapteiner på skip i NIS-registeret fra land som utgjør en sikkerhetsrisiko for Norge.

NIS-skip seiler i hovedsak i internasjonal fart og er i stor grad bemannet med utenlandske sjøfolk. Ved utgangen av mai 2024 var det registrert 681 skip i NIS. Som vist over, har det helt siden opprettelsen av registeret vært vanlig praksis å tillate at skipene kan føres av utenlandske kapteiner.

Jeg har forståelse for representantenes spørsmål knyttet til gjeldende dispensasjonspraksis, og har, i lys av den nye sikkerhetssituasjonen, igangsatt et arbeid for å se nærmere på om praksisen bør strammes inn. Jeg vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Å fjerne adgangen til å kunne benytte kapteiner fra land som utgjør en sikkerhetstrussel for Norge, vil innskrenke rederienes muligheter med hensyn til bemanningen av skipene, og blant annet kunne bety at ansatte som i lang tid har vært i rederienes tjeneste ikke vil kunne fortsette. Det kan også ha som konsekvens at rederier vil vurdere muligheten til å registrere skipene i et annet skipsregister, som ikke har tilsvarende begrensninger, noe som igjen vil kunne innebære en svekkelse av totalforsvaret.

En innstramning av praksis utelukkende på grunnlag av kapteinenes nasjonalitet er i utgangspunktet diskriminerende, og vil av den grunn måtte vurderes grundig. Samtidig åpner gjeldende regelverk for at man kan ta beredskapshensyn i vurderingen av dispensasjonssøknader, jf. forskrift om kvalifikasjoner for sjøfolk § 87 tredje ledd. I den grad det skulle bli vurdert som nødvendig for å ivareta Norges sikkerhet og sikkerheten på norske skip, vil hjemmelen kunne benyttes.

Norsk skipsfartsberedskap har lange tradisjoner som en strategisk viktig beredskapsressurs for norske myndigheter og våre allierte, og utgjør en del av totalforsvaret. I en alvorlig krise eller krig kan det være behov for å skaffe til veie skip fra den norske handelsflåten for å understøtte konkrete behov fra norske myndigheter eller allierte. I slike situasjoner vil primært kommersielle avtaler bli benyttet, og myndighetene vil vurdere konkret, gitt situasjonen, hvilke skip som skal benyttes og hvem som skal utgjøre mannskapet om bord. Nærings- og fiskeridepartementet har i ytterste konsekvens hjemmel til å rekvirere skip dersom kommersielle avtaler ikke er mulig.

Representantene fremmer for det andre forslag om å gjennomgå alle tillatelser og ordninger for personer fra land som utgjør en sikkerhetsrisiko for Norge, i alle sektorer, med mål om å tette sårbarheter.

Regjeringen jobber kontinuerlig for å tette sårbarheter som kan ha en betydning både for våre nasjonale sikkerhetsinteresser og for våre kritiske samfunnsfunksjoner. Jeg deler derfor forslagsstillernes syn på viktighetene av at norske myndigheter i tilstrekkelig grad har oversikt over hvilke tillatelser og ordninger som gjelder for personer fra land som utgjør en sikkerhetsrisiko for Norge. Vi må påse at vi besitter nødvendige virkemidler for å tette sårbarheter, men samtidig være bevisst på at det vil kunne variere hvilke tillatelser og ordninger som utgjør en reell sikkerhetsrisiko.

For våre nasjonale sikkerhetsinteresser ivaretas dette i hovedsak gjennom sikkerhetsloven med forskrifter, der tilgang til skjermingsverdig informasjon, informasjonssystemer, objekter og infrastruktur er regulert. Sikkerhetsloven er et tverrsektorielt regelverk og gjelder derfor for alle sektorer, og det pågår et kontinuerlig arbeid med å sikre våre skjermingsverdige verdier.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps (DSB) rapport «Samfunnets kritiske funksjoner: Hvilken funksjonsevne må samfunnet opprettholde til enhver tid?» (KIKS, desember 2016) gir også et godt overordnet rammeverk for å vurdere hva som kan utgjøre en sikkerhetsrisiko for Norge. Men slik det fremkommer i kategoriene og beskrivelsene i rammeverket, vil de ulike funksjonene kunne ha svært ulik betydning i lys av samfunnsutviklingen og den sikkerhetspolitiske situasjonen vi til enhver tid befinner oss i. Det vil f.eks. i fredstid ikke være noen automatikk i at personer kun i egenskap av å komme fra bestemte land, vurderes å utgjøre en sikkerhetsrisiko for Norge. En tilsvarende vurdering i krig vil kunne stille seg svært annerledes, men da vil også annet regelverk kunne benyttes for vår egenbeskyttelse.

Med hilsen

Marianne Sivertsen Næss

